

Socialdemokraterna - nationella eller internationella?

En undersökning om Socialdemokraternas värderingar

Abstract

I uppsatsen undersöks betydelseförändringar för centrala värderingar inom socialdemokratins sedan 1940-talet fram till idag. Värderingarna är solidaritet, jämlikhet, frihet. Frågeställningen är; har Socialdemokraternas centrala värderingar; frihet, jämlikhet och solidaritets betydelse gått från att enbart inkludera medlemmar av nationen till att bli mer internationellt inkluderande från 1940-talet fram till idag? Metoden som använts är kvalitativ innehållsanalys av tre första majtal, av tre socialdemokratiska partiledare (Hansson 1940, Palme 1977 och Löfven 2016). Vid närläsning av de tre talen observerades distinkta skillnader i hur inkluderande värderingarna skulle vara. Hansson menar att Norden var spännvidden för dessa värderingar, Palme var av uppfattningen att endast Sverige omfattades, och Löfven ser Sverige som en del i världen med solidaritets-, jämlikhets-, och frihetsambitioner över hela världen. Oavsett vilken syn man har på hur vidsträckt solidaritet, jämlikhet eller frihet bör vara, så kan man konstateras att Sverige av samtliga partiledare har satts främst, även om retoriken har varierat.

Nyckelord: Socialdemokraterna, Värderingar, Frihet, Jämlikhet, Solidaritet

Antal ord: 9113

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Med rötter i Socialism och Nationalism.....	3
1.2	Syfte och frågeställning.....	4
1.3	Avgränsningar	4
1.3.1	Vilka värderingar är centrala?	4
1.3.2	Avgränsning i tid.....	5
2	Material och metod	6
2.1	Val av material	6
2.2	Val av metod	6
2.2.1	Tillvägagångssätt.....	7
3	Analys	8
3.1	Per Albin Hanssons tal första maj 1940	8
3.1.1	Frihet från krig för Sverige.....	8
3.1.2	Folket är jämlikar	9
3.1.3	Solidaritets med varandra och med fosterlandet.....	10
3.2	Olof Palmes första maj-tal 1977.....	11
3.2.1	Samhällsproblemet – den ojämlika, odemokratiska och ofria kapitalismen	12
3.2.2	Demokratisk socialism – frihet genom demokrati och jämlikhet.....	12
3.2.3	Sverige i världen – solidaritet, jämlikhet och frihet för vem?.....	14
3.3	Stefan Löfvens första maj-tal 2016	15
3.3.1	Samhällsproblemet - oro över globalisering	15
3.3.2	Jämlikhet	16
3.3.3	Internationell jämlikhet	17
3.3.4	Solidaritets – jämlikhet för vem?.....	17
3.3.5	Frihet	18
4	Resultat och slutsatser	19
4.1	Resultaten – vad framgår av talen?	19
4.1.1	Per Albin Hanssons tal	19
4.1.2	Olof Palmes tal	19
4.1.3	Stefan Löfvens tal.....	20
4.2	Slutsats	20

1 Referenser..... 22

1 Inledning

1.1 Med rötter i Socialism och Nationalism

Socialdemokraterna har rötter i reformistisk socialism, redan på den första partikongressen uttrycktes viljan att skapa ett socialistiskt samhälle på demokratisk väg. Många av de tidiga ledande figurerna i partiet var även starkt influerade av Marx, exempelvis Hjalmar Branting (Gustafsson a). Socialdemokraterna bygger med andra ord på en socialistisk och marxistisk idétradition. I Dahlstedts artikel ”Monokulturell demokrati – om liberal demokrati och nation(alism)” menar Dahlstedt att den socialistiska/marxistiska idétraditionen har starka kopplingar till nationalism. Han pekar även på att nationalism varit ett centralt inslag i svensk socialdemokrati (Dahlstedt, 2002, p. 14) något Rune Johansson utvecklar i ”Ett odödligt sinnelag?”. Johansson menar att Socialdemokraterna tog över diskursen om svensk nationell identitet från nazistiska grupper genom idéen om folkhemmet (Johansson, 1999, p. 330). Folkhemmet skapade en bild av hur relationen mellan folk, nation och stat skulle se ut som blev mycket framträdande i svensk nationell identitet. Per Albin Hansson betonade arbetarnas kärlek till fosterlandet och menade enligt Johansson att arbetarna måste ta över nationen för att skapa en stat som tar ansvar för hela befolkningen. Parollen blev ”Sverige åt svenskarna – svenskarna åt Sverige” (Hansson, 1995, citerad i Johansson 1999, p. 331). Betoningen låg på svenskarna som ett enhetligt och homogent folk som delade fördelaktiga egenskaper och som kände gemenskap och omsorg gentemot varandra. Denna svenska enhetlighet var dock begränsad till just Sverige och svenskarna, omvärlden räknades inte med (Johansson, 1999, pp. 332-333).

Det är intressant att Socialdemokraterna med rötter i socialism/marxism har denna historia av nationalistiskt tänkande. Marx och Engels menade tvärt om att arbetare i olika länder kommer gå samman mot bourgeoisien som en naturlig del av globalisering då arbetaren enligt Marx och Engels inte har något fosterland och globalisering möjliggör kontakt på ett helt nytt sätt (Marx & Engels, 2009/1848, pp. 170,181). De menade även att kommunister kommer arbeta för samarbete med demokratiska partier oavsett land och lyfta arbetarnas gemensamma intressen (Marx & Engels, 2009/1848, p. 166). Utifrån den idétradition Socialdemokraterna kommer ifrån borde partiet alltså inte vara nationalistiskt utan solidariskt med omvärlden. Här lyfter Dahlstedt fram en intressant paradox. Marx menade som sagt att vi bör känna gemenskap med klass över nationsgränser men sättet Marx menar att denna solidaritet ska uppnås är genom att arbetarklassen tar över nationen och skapar en nationell gemenskap (Marx & Engels, 2009/1848, p. 165; Dahlstedt, 2002, p. 14). Den socialistiska/marxistiska idétradition Socialdemokraterna har sin grund i är alltså delvis mångtydig. Marx och Engels menade att arbetarklassen kommer enas över nationsgränser men för att detta ska möjliggöras måste arbetarklassen ta över nationen i sitt egna land först. Paradoxen är intressant då vi tycker oss se spår av konflikter mellan den traditionella nationalistiska socialdemokratin och en mer ideologisk socialdemokrati baserad på Marx och Engels tankar på enande över

gränser. Exempel på de spår vi ser är den traditionella nationalistiska socialdemokratin med Hansson, en mer ideologisk socialdemokrati med Olof Palme och sen återigen en mer nationalistisk i och med Ingvar Carlsson och Lucia beslutet (Riksdagens protokoll, 1989).

1.2 Syfte och frågeställning

Vårt problem är att det verkar som att Socialdemokraterna har pendlat mellan ett mer nationalistiskt förhållningssätt till mer internationellt inkluderande förhållningssätt. Därför är uppsatsen syfte att med hjälp av första maj-tal undersöka hur långt de Socialdemokratiska värderingarna sträcker sig. Gäller de enbart det svenska folket eller gäller de även Sveriges omvärld? Vår frågeställning är; har Socialdemokraternas centrala värderingar; frihet, jämlikhet och solidaritets betydelse gått från att enbart inkludera medlemmar av nationen till att bli mer internationellt inkluderande från 1940-talet fram till idag?

1.3 Avgränsningar

1.3.1 Vilka värderingar är centrala?

Vilka värderingar är det då vi menar när vi säger centrala socialdemokratiska värderingar? Vi har valt att vända oss till Socialdemokraterna själva för att ta reda på det. Anledningen är att det är de värderingar Socialdemokraterna åtminstone säger sig ha som vi är intresserade av och Socialdemokraterna vet själva bäst vilka de grundläggande värderingarna för dem själva är eftersom det är de som bestämmer dem. Alltså är vi mindre intresserade av vad exempelvis akademien lyfter fram som typiska Socialdemokratiska värderingar.

I Socialdemokraternas utbildningsmaterial *Vår ideologi* lyfter Socialdemokraterna fram frihet, jämlikhet och solidaritet som de centrala värderingarna för partiet. Andra värderingar som lyfts fram är allas lika värde och demokrati men i häftets genomgång av frihet, jämlikhet och solidaritet inkorporeras demokrati och allas lika värde (Arbetarnas bildningsförbund; Socialdemokraterna, 2016). I denna uppsats har vi dock ett historiskt angreppssätt vilket gör att vi är intresserade av värderingar som präglade Socialdemokratin under 1900-talet och inte bara vilka värderingar de har idag. Därför är en historisk tillbaka blick nödvändig. På Nationalencyklopedin går Agne Gustafsson igenom den svenska Socialdemokratins historia. Socialdemokratin har sitt ursprung i den Marxistiska idétraditionen och startade som en rörelse för att frigöra Sveriges arbetarklass (Gustafsson a). Frihet kan med andra ord sägas vara den värdering som ligger till grund för hela den Socialdemokratiska rörelsen. Även jämlikhet är en värdering man kan se spår av i Gustafssons historiska beskrivning. Redan under tidigt 1900-tal finns viljan att omfördela pengar och makt i samhället samt införa demokrati (Gustafsson a, u.d.) vilket vi anser är ett tecken på att jämlikhet finns som grundläggande värdering. Solidaritet verkar utifrån Gustafssons beskrivning dyka upp som värdering först på 1930-talet i samband med Per Albin Hanssons tal om folkhemmet och idén om välfärdspolitik får fäste. Värderingen solidaritet förstärks på 1960-talet då

Socialdemokraterna börjar trycka på att solidaritet måste visas mot tredje världen (Gustafsson a). Värderingarna frihet, jämlikhet och solidaritet är alltså värderingar Socialdemokraterna själva lyfter som grundläggande för partiet och utifrån Gustafssons beskrivning kan vi se spår av värderingarna genom hela 1900-talet.

1.3.2 Avgränsning i tid

Vi har även valt att begränsa vår undersökning i tid från 1940 till 2016. Partiet bildades 1889 (Gustafsson a) men vi har valt att avgränsa undersökningen från 1940-tal fram till idag eftersom det var under 1900-talet Socialdemokraterna var som starkast (Gustafsson a). För att fånga värderingarnas betydelse har vi valt att göra en kvalitativ textanalys av tre Socialdemokratiska partiledare som hanterat kriser av något slag. Vi återkommer till vårt val av metod senare och motiverar istället vårt val av partiledare. Vi har valt Per Albin Hansson, Olof Palme och Stefan Löfven just för att alla tre hanterat kriser. Hansson fick under sin tid som partiledare hantera utbrottet av andra världskriget. Utöver detta utvecklade han tanken på folkhemmet och benämns ofta som landsfader (Gustafsson b; K A Huldt). Palme var partiledare då Socialdemokraterna 1976 förlorade regeringsmakten för första gången på 44 år (Gustafsson a). Löfven har hanterat flyktingkrisen och valdes utöver detta främst då han är Socialdemokraternas partiledare idag. Från början hade vi tänkt använda Ingvar Carlsson som hanterade kriget i Jugoslavien i stället för Palme. Anledningen är att Palme var en partiledare som på många sätt utvecklade partiet (Ruin) medan Carlsson var en med traditionell socialdemokrat (Gustafsson c). På grund av svårigheter med att hitta första maj-tal av Carlsson tvingades vi använda Palme ändå.

2 Material och metod

2.1 Val av material

Eftersom vår forskningsfråga är huruvida Socialdemokraternas centrala värderingar; frihet, jämlikhet och solidaritet har förändrats från 1940-talet fram till idag har vi som sagt valt att undersöka detta genom att göra tre nedslag i historien. Vi har valt att göra nedslag i tre partiledare från 1940 fram till 2016. Vi valde partiledare eftersom de representerar och för partiets talan mot omvärlden. Vårt val föll på Hansson, Olof Palme samt Löfven. Eftersom vi motiverade vårt val ovan går vi här vidare med att motivera andra avgränsningar. Att analysera allt de tre partiledarna gjort och sagt är alldeles för stort för vår uppsats därför har vi begränsat oss ytterligare genom att endast analysera ett första maj-tal av varje partiledare. Valet föll på första maj-tal eftersom första maj är arbetarnas demonstrationsdag (Nationalencyklopedin) och tal som hålls denna dag kan därmed antas vara mer ideologiska och i högre grad uttrycka det partiet står för värderingsmässigt och i fråga om mål och visioner. Vi valde även att avgränsa oss ytterligare genom att välja de första maj-tal som hölls i anslutning till en kris partiet hanterade just då, andra världskriget 1939, tal från första maj 1940. Socialdemokraternas första valförlust på 44 år 1976, tal från 1977. Flyktingkrisen 2015, tal från 2016. Anledningen är att de värderingar partiet säger sig stå för ställs på sin spets då de kommer i konflikt med andra värderingar som tvingas fram av större kriser. Partiet ställs med andra ord inför val mellan olika värderingar i konflikt med varandra. Vi menar att den betydelse som läggs i värderingen framkommer mer tydligt i och med detta.

2.2 Val av metod

Vi kommer genomföra en kvalitativ innehållsanalys eftersom metoden möjliggör en analys som tar hänsyn till mer än enbart ordet vi är intresserade av. Detta är en viktig aspekt eftersom vi är intresserad av vilken betydelse som ges till värderingarna. Genom att göra en kvalitativ innehållsanalys kan vi ta hänsyn kontexten värderingen förekommer i, samt meningar och ord som visar vilken betydelse som ges till ordet. Metoden ger oss med andra ord bra förutsättningar för att svara på vilken betydelse de tre partiledarna ger de olika värderingarna. I vårt tolkningsarbete av texterna kommer vi vara öppna för att inkludera ord som är nära sammankopplade med de värderingarna vi är intresserade av; frihet, jämlikhet och solidaritet. Detta eftersom vi analyserar texter från olika tidsperioder och eftersom vi vill vara öppna för att man ibland använder ord som är synonyma med varandra eller negerade varianter av värderingarna. Genom att vara öppna i vårt tolkningsarbete kan vi också analysera meningar med koppling till värderingarna vi är intresserade av.

2.2.1 Tillvägagångssätt

Vi kommer göra närläsningar av de tre talen för att leta efter värderingarna; frihet, jämlikhet och solidaritet. För att strukturera analysen kommer vi fokusera på en värdering i ett tal åt gången. Analysen kommer alltså innebära att vi först läser igenom talet några gånger för att få en helhetsuppfattning om vad talet handlar om. Sedan kommer vi läsa talet igen och då leta efter var exempelvis jämlikhet och andra ord som är nära besläktade med jämlikhet förekommer i talet. Efter detta kommer vi gå tillbaka till platsen där jämlikhet först förekommer för att närmre undersöka i vilken kontext man talar om jämlikhet, hur man talar om jämlikhet samt vilka andra ord, värderingar och betydelse som knyts till värderingen jämlikhet. Här kommer vi även ställa frågor till texten. Frågorna vi kommer ställa är; med vem? För vem? På vilket sätt? När då? samt varför just här och nu? Denna procedur upprepas sedan för varje gång jämlikhet förekommer i talet. När vi gått igenom jämlikhet i ett av talen kommer vi lyfta blicken och undersöka i vilken historisk kontext talet hölls och därmed också i vilken historisk kontext vi behöver förstå värderingen jämlikhet. Detta tillvägagångssätt möjliggör för oss att fånga den betydelse partiledarna ger de centrala socialdemokratiska värderingarna och hur vi kan förstå dem utifrån den kontext de uttalades i. Den historiska och sociala kontexten som talet hölls i är viktig att känna till för att fullt ut förstå hur värderingarna uttrycks och varför de uttrycks på just det sätt som de gör. För tydlighetens skull kommer den historiska och sociala kontexten redovisas överst i analysen för varje tal.

När vi kommit fram till vilken betydelse partiledarna ger de olika värderingarna kommer vi knyta samman den bild som framkommer i respektive tal med varandra. Vi kommer utgå från den bild Per Albin Hanssons tal ger av värderingarna eftersom han är den tidigaste av de tre partiledarna. Den bild de två andra talen ger kan sedan ställas mot den bild som framkommer i Per Albin Hanssons tal. Bilden Stefan Löfvens tal ger av värderingarna kommer vi även ställa mot den bild av värderingarna som framkommer i Ingvar Carlssons tal. På detta sätt kan vi se hur värderingarnas betydelse har utvecklats från 1940 fram till 2016 vilket är frågan vi vill svara på i uppsatsen.

För att tydliggöra för läsaren hur vi gått tillväga och tänkt då vi tolkat texterna kommer vi använda citat från talen. Efter citatet kommer vi motivera samt diskutera citatet och hur vi tolkat det. På grund av utrymme kommer vi inte ha möjlighet att använda citat varje gång värderingen förekommer. Vi kommer istället tvingas välja ut citat ur talen som vi anser är talande för hur partiledaren använder värderingen i hela talet. Vi är medvetna om att det eventuellt är problematiskt men anser ändå att detta är den bästa lösningen för att synliggöra för läsaren hur vårt tolkningsarbete gått till. För att säkerställa att tolkningarna sker på samma sätt kommer vi läsa varandras analyser och komma med synpunkter. På detta sätt lyfts eventuella oklarheter och olika sätt att tolka uttryck på till ytan, kan diskuteras och därefter kan vi bestämma vilket det bästa sättet att tolka uttrycket är.

3 Analys

Vi kommer nu gå vidare till uppsatsens analys. Vi inleder med en analys av hur Per Albin Hansson talar om värderingarna frihet, jämlikhet och solidaritet i sitt första maj-tal 1940 för att sedan gå vidare med samma värderingar i Olof Palmes första maj-tal 1977. Avslutningsvis kommer en analys av hur Stefan Löfven förhåller sig till frihet, jämlikhet och solidaritet.

3.1 Per Albin Hanssons tal första maj 1940

Talet hölls på Gärdet i Stockholm den första maj 1940 (Social-demokraten, 1940), under denna period styrdes Sverige av en samlingsregering med de fyra största partierna. Hösten 1939 bröt andra världskriget ut och Sverige fick ett svårt geopolitiskt läge med Sovjetunionen och de baltiska länderna i öst samt Tyskland i söder. När Per Albin Hansson höll detta tal hade Finland redan attackerats av Sovjetunionen och Norge och Danmark av Tyskland. Sverige annonserade reda vid krigets utbrott att de ämnade hålla sig neutrala i konflikten. Dock stödde Sverige Finland med bland annat vapen och en frivilligarmé samt lät Tyskland transportera soldater på svenska järnvägar (Norborg & Ulf).

3.1.1 Frihet från krig för Sverige

I Per Albin Hanssons tal är det främst landet Sveriges frihet som betonas. I citatet nedan påstår Hansson att det svenska folket sluter upp kring Sverige för att bevara fred, frihet och oberoende, begrepp Hansson länkar till varandra. ”Det svenska folkets tankar äro i detta nu på ett särskilt sätt samlade kring Sverige, kring möjligheterna att bevara dess fred, dess frihet och oberoende” (Social-demokraten, 1940). Landet Sveriges frihet prioriteras eftersom ett fritt, oberoende land i fred ses som förutsättning för ett fritt folk. Att Sveriges fred är en förutsättning för ett fritt folk tydliggörs i nästa citat; ”Oförtröttat fortsätta vi våra bemödanden att bevara freden åt vårt folk” (Social-demokraten, 1940). Hansson menar att ansträngningarna för att bevara freden, och därmed friheten och oberoendet, görs för folkets skull. Sveriges frihet prioriteras för att svenska folkets frihet ska bevaras. Verktyget för att bevara fred, frihet och oberoende är enligt Hansson neutralitetspolitik.

Oförtröttat fortsätta vi våra bemödanden att bevara freden åt vårt folk[...] Medlet att lösa den ser vi i neutraliteten, den åt alla håll fasta och klara och den som vi äro beslutna att med all makt hävda och försvara. (Social-demokraten, 1940).

Hansson klargör att neutraliteten är något som är värt att skydda och försvara samt att neutraliteten måste vara klar och tydlig för att vara effektiv.

Hansson går sedan vidare med lyfta fram folkets och journalisters ansvar i att bevara fred, frihet och oberoende genom neutralitetspolitiken. ”Men det bäres också av hela folket samt av varje grupp och enskild. Detta ansvar må framförallt taga sig uttryck i positivt stöd åt statsmakternas bemödanden.” (Social-demokraten, 1940).

Mina erinringar härom ha adress i första hand till tidningarna. En fri press är en prydnad för ett fritt land, men till frihetens prydnader höra självtukten och den djupa ansvarskänslan. (Social-demokraten, 1940).

Då Hansson lägger över en del av ansvaret för Sveriges neutralitet samt fred på folket och journalister begränsar han även folkets och journalisternas frihet genom att kräva deras ansvar och stöd till statsmakten. Här uppstår en paradox då syftet med Sveriges fred och neutralitet var att bevara folkets frihet. Genom ansträngningar för att bevara folkets frihet har statsmakten istället begränsat den.

Utöver att folket förväntas ge avkall på sin frihet för Sveriges frihet menar Hansson att krigets utmaningar leder till begränsad frihet. Utmaningarna och uppoffringarna kopplar Hansson samman med Sveriges fred, frihet och oberoende och kräver att hela folket hjälps åt att tackla utmaningarna och uppoffringarna. ”Ingen får vägra att göra sig nyttig där han eller hon kan vara det och där han eller hon bäst behövs.” (Social-demokraten, 1940). Citatet illustrerar hur Hansson menar att det svenska folket inte kan vara fritt under rådande omständigheter. Nästa citat kommer från slutet av talet och är intressant eftersom Hansson knyter ihop talet genom att förmedla att svenska folket är villiga att ge avkall på sin frihet eftersom de förstår värdet av ett fritt fosterland. ”Det är framför allt en manifestation av vår livsvilja, av vår gemensamma känsla för det fria fosterlandets värde” (Social-demokraten, 1940). Ett fritt fosterland är med andra ord inte enbart ett medel för folkets frihet utan även ett värde i sig själv.

Hansson talar även om frihet för Sveriges grannländer och regionen Norden. I första delen av talet lyfter Hansson hur Finland, Norge och Danmark fallit offer för kriget. Hansson kopplar grannländernas öde till regionen Norden och lyfter fram Sverige som en del av Norden och det nordiska projektet. ”Allvaret vilar tungt över Norden. Hårdhänt har dess folk väckts ur sina drömmar om att få i fortsatt fredlig id göra sin gärning hemma och sina insatser i det mellanfolkliga samarbetet.” (Social-demokraten, 1940). Hansson lyfter fram det nordiska folket som en homogen grupp och menar att hela det nordiska folket och dess samarbete drabbats. Det ger en bild av att frihet värderas inte bara för landet Sverige utanför regionen Norden och därmed även Sveriges grannländer.

3.1.2 Folket är jämlikar

Hanssons betoning av jämlikhet har fått stå tillbaka för värden som tillit och lojalitet. Några tecken på jämlikhet går dock att hitta. Värderingen jämlikhet syns tydligast vid två tillfällen, första tillfället är då Hansson talar om Sveriges nordiska grannländer och andra är då Hansson talar om tillit till överordnade i armén. Vi börjar med det förstnämnda. Hansson ser Sverige och det svenska folket som jämlikt med de nordiska länderna och deras folk. Detta framgår tydligt då Hansson talar om dem som ”våra nordiska broderfolk” (Social-demokraten, 1940) och då han säger; ”Trots allt våga vi se framåt mot en ny dag, då solen åter lyser över Norden och då dess fria folk kunna i gemenskap upptaga och fullfölja sin fredliga gärning” (Social-

demokraten, 1940). Hansson framhäver tydligt Sverige som del av Norden och den bild han förmedlar är Sverige som jämlikt med och har mycket gemensamt med de nordiska länderna.

Det andra tillfället då jämlikhet blev mycket tydligt var i detta citat; ”Den menige skall kunna gå till sina överordnade medveten om att han skall möta förståelse och hjälpsamhet” (Socialdemokraten, 1940). Hansson talar om tillit i armén och det blir tydligt att den menige trots dennes position längre ned i hierarkin är jämlik med sina överordnade och kan förvänta sig ett bemötande därefter. Att Hansson väljer att betona jämlikhet i sammanhanget armén gör ställningstagandet kraftigt eftersom man i militära sammanhang tenderar att betona hierarki och lydnad.

I talet framkommer även en bild av jämlikhet mellan folket och regeringen. Exempelvis då Hansson talar om neutralitetspolitiken som ett medel för att hålla Sverige utanför kriget, här lyfter Hansson både regeringens och riksdagens självklara ansvar men han väljer att belysa folkets ansvar extra mycket. ”Ansvaret för att neutralitetspolitiken föres med vaksamhet och kraft påvilar i första hand regering och riksdag. Men det bäres också av hela folket” (Socialdemokraten, 1940). Att både regering och folk bidrar till Sveriges fred skapar en känsla av jämlikhet mellan dem. Bilden av jämlikhet mellan folk och regering förstärks då Hansson tackar folket för dess förtroende för regeringen; ”Regeringen känner starkt värdet av det förtroende som från alla håll inom folket kommer den till del. Den vill gärna i förtroende till folket dela med sig vad den vet och som kan vara av värde” (Socialdemokraten, 1940). I citatet ovan sänker Hansson regeringen till folkets nivå genom att visa på ömsesidigt förtroende och jämlikhet. Hansson talar även om ”vår försörjning” och uppbyggande av ”våra krafter” (Socialdemokraten, 1940). Genom att använda sig av vår och våra skapar Hansson en bild av regeringen och folket som en grupp vilket även skapar en bild av jämlikhet.

Det är enbart i delar av talet Hansson förmedlar en bild av jämlikhet mellan regering och folket, i andra delar talar han om ”vi” i betydelsen, vi i regeringen, och ”vårt folk” (Hansson, 1940) vilket snarare skapar en bild av regeringen som överordnad folket. Bilden förstärks då Hansson talar om ”regeringens omtanke” (Socialdemokraten, 1940) vilket gör att regeringen framstår som folkets förmyndare. Då Hansson i citatet ovan tackade folket för dess förtroende och sa att regeringen vill dela med sig av information till folket följdes uttalandet av att regeringen inte kan dela alla information med folket. Hansson säger istället att; ”Regeringen måste kunna räkna på folkets tillit” (Socialdemokraten, 1940) vilket åter förstärker bilden av att regeringen är överordnad folket och att tillit och lojalitet mot statsmakten är viktigare än jämlikhet.

3.1.3 Solidaritet med varandra och med fosterlandet

”Lojalitet och solidaritet – detta är över huvud taget dagens nationella bud.” säger Hansson (Socialdemokraten, 1940) och det är tydligt att solidaritet har en framträdande roll i talet. Hansson lyfter främst solidaritet svenska folket emellan och solidaritet med fosterlandet men talar också om solidaritet med de nordiska grannländerna. Talet inleds med att Hansson beskriver hur Sveriges grannländer drabbats av kriget och säger och visar solidaritet med dem genom att säga; ”Vad som skett smärtar djupt våra hjärtan.” (Socialdemokraten, 1940). Hansson avslutar även den del av talet som berör Norden med en hälsning i solidaritet med grannländerna. ”[V]år hälsning idag till de nordiska bröderna!” (Socialdemokraten, 1940). Många gånger stämmer dock inte dessa ord med Sveriges agerande. Ofta verkar Sveriges frihet värderas högre än solidaritet med grannländerna. Sverige hjälpte visserligen Finland då

Sovjetunionen attackerad dem men tillät också tyskarna transportera soldater genom Sverige till Norge.

Utrikespolitiskt kan Sveriges solidaritet ifrågasättas då landets frihet värderades högre men Hansson lägger i talet störst vikt vid svensk solidaritet.

Det svenska folkets tankar äro i detta nu på ett särskilt sätt samlade kring Sverige,[...] Även i de delar av landet där det av olika skäl icke ansetts lämpligt att anordna manifestationer [...] känna förvisso svenska män och kvinnor sig vara med i dagens samling (Social-demokraten, 1940).

I första meningen framställer Hansson svenska folket som lojalt och solidariskt mot Sverige. Folkets solidaritet med Sverige återkommer i slutet av talet; "[V]år militära beredskap. Dess styrka ligger icke blott i vår tillgång på försvarsmedel, utan också i folkets försvarsvilja och i den allmänna andan." (Social-demokraten, 1940). I citatet ovan förmedlar Hansson hur hela svenska folket sluter upp bakom sitt land för att stödja och försvara det. I det tidigare citatets andra mening betonas istället solidaritet folket emellan genom påståendet att även de människor som ej kan närvara på manifestationen är närvarande. Hansson skapar en gemenskap mellan hela folket genom att belysa att alla inte har möjlighet att delta på manifestationer.

Solidaritet folket emellan återkommer genom hela talet och blir återigen tydligt då Hansson talar om utmaningar och uppoffringar som följd av kriget vilka kommer utmana solidariteten.

Allt detta kommer att ställa stora anspråk på den nationella offerviljan, på solidariteten och lojaliteten. Det är fråga om som aldrig förr att gemensamt bära bördorna och i många fall att bära varandras bördor. (Social-demokraten, 1940).

Citatet ovan är en tydlig uppmaning till folket att vara solidariskt med varandra. Uppmaningen att visa solidaritet med varandra är mycket skarp, Hansson lägger till att alla måste bidra både fattiga och rika samt att inge får vägra hjälpa till där det behövs. Hansson lyfter också fram hur de inkallade soldaterna och deras familjer är solidarisk mot hela svenska folket genom att bära en börda för alla; "De inkallade och deras familjer bära redan vakthållningens bördor icke blott för sig själva utan för oss alla" (Social-demokraten, 1940). Dessa människor visar solidaritet med hela folket och med fosterlandet genom att bidra till dess försvar. Trots den skarpa uppmaningen lyfter Hansson även sin tilltro det svenska folket genom att tala om spionage. "[D]enna tilltro till vårt folks sundhet, till svensken solidaritet med och lojalitet mot Sverige" (Social-demokraten, 1940). I denna meningen uttrycker Hansson en stark tilltro till svenskarnas solidaritet.

3.2 Olof Palmes första maj-tal 1977

Olof Palme höll sitt 1 maj-tal på Götaplatsen i Göteborg 1977. 1976 hade Socialdemokraterna ledda av Palme förlorat regeringsmakten för första gången på 44 år. Ett flertal politiska skandaler (Källberg, 2016) och en världsekonomi i djup lågkonjunktur (Schön, 2007) hade skadat socialdemokraternas opinionssiffror. Palme spenderar närmre hälften av sitt 1-majtal med att kritisera borgerligheten, som ledes av centerpartisten, tillika statsminister Thorbjörn Fälldin (Källberg, 2016), för att inte ha infriat de löften man gav väljarkåren i valrörelsen

1976. I andra hälften så framförs däremot socialdemokraternas idéer och ståndpunkter. Det är dessa som analyseras nedan.

3.2.1 Samhällsproblemet – den ojämlika, odemokratiska och ofria kapitalismen

”Den demokratiska socialismen, arbetarrörelsen, har likväl alltid varit bärare av en framtidstro.” (Palme, 1977). Den socialdemokratiska självbilden blir med ovanstående citat mycket tydlig. De är det ständiga svaret på varje nytt samhällsproblem. I detta fall handlar det om den djupa lågkonjunkturen i världsekonomin under 1970-talet och en bit in på 1980-talet. (Schön, 2007). Den djupa lågkonjunkturen kräver ett starkt socialdemokratiskt samhällsbygge, vars framgång man styrker genom citatet nedan.

Vi levde i en djup, internationell ekonomisk kris med närmare 20 miljoner arbetslösa i världens rika länder. Tillsammans med löntagarna mötte vi hotet mot sysselsättningen med en offensiv ekonomisk politik som satte värdet av sysselsättningen främst. [...] Och vi lyckades under krisåren driva tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättningen med 240 000 nya jobb. (Palme, 1977).

Ovanstående och nästkommande citat visar hur socialdemokratin har tagit som bevis att en mot kapitalismen, offensiv ekonomisk politik är framgångsrik. Och socialdemokratin anser sig själv, att döma av följande citat, ha till uppgift att motarbeta kapitalism och ackumulation av privat kapital.

Kapitalismen har visat sin oförmåga att skapa arbete åt människor, att skapa social rättvisa och gemenskap.”, ”Miljoner människor har drabbats av arbetslöshet. Prishöjningar har gått härjande fram, miljön hotas och kommersialismen växer sig bred. Människor känner sig maktlösa inför kapitalismens koncentration till anonyma maktcentra. (Palme, 1977).

Den dominerande tanken inom socialdemokratin vid den här tiden, och som mycket av talet handlar om, är tanken om att en ny, mer omfattande, demokrati-offensiv behövs. Där man har börjat inkludera ekonomi i större utsträckning i demokratibegreppet, och på så sätt rättfärdigar löneutjämningar och motståndet mot privat ackumulation av kapital. Demokrati och frihet vävs ihop allt intimare med ekonomisk jämlikhet och rättfärdigar höga progressiva skatter i det socialdemokratiska samhällsbygget.

3.2.2 Demokratisk socialism – frihet genom demokrati och jämlikhet

”Först gällde det att erövra den politiska demokratin – allmän rösträtt, mänskliga fri- och rättigheter, rätten att organisera sig. Det blev en hård kamp som till sist kröntes med seger.”, ”Sedan gällde det den sociala demokratin – kampen mot fattigdom, nöd och arbetslöshet och för social rättvisa och trygghet. Där återstår ännu mycket.”. (Palme, 1977)

Här ovan talar Palme om att erövra den sociala demokratin. En demokrati som inte endast är grundad i representation utan som är grundad i tanken att alla genom att ha likvärdiga ekonomiska tillgångar blir jämlika. Grundtanken lyfts fram tydligt när Palme citerar Ernst Wigforss (Nationalencyklopedin b), ”Den som öppet godtagit en demokratisk likvärdighetsprincip kan inte sedan efter behag begränsa dess tillämpning till vissa

livsområden.”. Den begränsning som avses till den politiska makten. Den begränsningen är enligt samtida socialdemokrater orättfärdig, och även ekonomi måste tas i beaktande gällande maktförhållanden. Det är just maktförhållanden man försöker utjämna. Palme citerar åter igen Ernst Wigforss nedan:

Men det finns annan maktutövning än den politiska. Ekonomisk övermakt hos den ene begränsar friheten för den andre. En jämnare fördelning av makt och inflytande inom det ekonomiska området över friheten där, likväl som den allmänna rösträtten gör det inom politiken. (Palme citerar Ernst Wigforss, 1977).

Synen på frihet som finns inom socialdemokratien under denna tiden kan börja urskiljas här. En stark tilltro till interventioner i kapitalism och att det ger goda resultat resulterar i en stark tro på politikernas förmåga att påverka samhällsutvecklingen. Politiker och staten blir de främsta när det kommer till att staka ut vägen mot framtiden, men inte de enda aktörerna. Enskilda medborgare och företag har möjligheter att styra de ekonomiska förhållandena genom smakpreferenser. Genom att välja vad de konsumerar så kommer de styra vad som kommer att tillverkas för konsumtion.

Med jämlikhet som en av de viktigaste värdena verkar socialdemokratien dra slutsatsen att alla bör ha samma möjligheter att påverka samhällsutvecklingen. Den möjligheten är som ovan nämnt, den samma när det kommer till politiska rättigheter, alla har vars en röst i valet. Men alla har inte samma möjligheter när det kommer till att uttrycka smakpreferenser ekonomiskt. Ekonomiskt svaga gruppers intressen anses komma i skymundan och att de är ofria genom att de måste acceptera ekonomiskt starkare gruppers preferenser. De ekonomiskt starka bestämmer enligt socialdemokraterna orättfärdigt och ojämlikt över vad som skall produceras och säljas, och även vad som skall stå i tidningarna genom att vara ägare. Palme målar upp en bild av en starkt kapitalism (som företräds av borgerligheten) som nästlar sig in överallt och skapar ojämlikhet. ”I vårt land har genom det borgliga regeringsövertagandet kapitalismens krafter stärkts.” (Palme, 1977). Socialdemokratiens anser det vara sin främsta uppgift är att skingra maktkoncentrationen som de anser springer ur kapitalismen.

De har makten över privatkapitalet och företagen. De har makten över den statliga förvaltningen, 4 av 5 tidningar är borgliga. Denna maktkoncentration utgör ett hot mot människornas krav på jämlikhet och social rättvisa. (Palme, 1977)

Åsikten att kapitalismen håller på att infiltrera samhällets alla instanser blir i ovanstående citat tydlig. Kapitalism verkar ses som liktydigt med maktkoncentration, en orättvis och skadlig koncentration. Alla ska ha samma möjligheter att påverka samhällsutvecklingen, en röst i valet, men även vars en ”röst” i ekonomiska frågor. För den som får bestämma mindre i ekonomiska frågor (genom att inte kunna köpa så mycket och på så sätt styra de ekonomiska preferenserna), är inte lika *fri* – eftersom de inte på samma sätt kan påverka samhället. Och det måste åtgärdas genom att ge ekonomiskt svaga grupper mer makt på bekostnad av ekonomiskt starka grupper. Frihet skall alltså förstås som ”friheten att kunna påverka samhället i samma uträkning som alla andra”. Citatet som följer styrker denna synen på frihet:

Arbetarrörelsens kamp är en frihetskamp, ty endast de människor är fria som i likvärdighet och solidaritet kan forma sin egen framtid. Endast de människor är fria som inte tvingas böja sig för fåtalets makt.”, ”Nu kan vi satsa ökade krafter på den ekonomiska demokratin. Det gäller arbetarnas och tjänstemännens inflytande på jobbet [...] Vi kan inte acceptera att maktkoncentration och privat förmögenhetsökning fortsätter som hittills. (Palme, 1977).

Socialdemokratins utmaning i tiden är att öka demokratin. Och det gör man genom att utjämna politiska och ekonomiska möjligheter att bestämma samhällsriktningen. En väldig tro på möjligheten att planera och bygga ett samhälle genomsyrar texten. Och då ska alla ha samma möjlighet att ge input till planeringen.

3.2.3 Sverige i världen – solidaritet, jämlikhet och frihet för vem?

”Det blir socialdemokratins uppgift att anvisa hur vi vill forma 80-talets och 90-talets Sverige.” (Palme, 1977). Ovanstående citat indikerar tydligt hur socialdemokratien betraktar världen. Sverige är fritt att forma sig själv, omvärlden tas inte in. Kontrasten är tydlig om man jämför hur Löfven ser på Sverige 2016. ”En modell som omvandlat Sverige från ett fattigt land i Europas utkant till en ledande nation i den globala ekonomins framkant.” (Löfven, 2016). Dessa är Löfvens ord under sitt 1 maj-tal 2016, Sverige som en del av den ”globala ekonomins framkant” lyfts fram. Det är ett Sverige som står i relation till andra länder, och även andra exempel ges på ett ökat globalt fokus,

Tänk er en buss. Gärna svensktillverkad.

I bussen sitter de 67 rikaste personerna i världen. Enligt en rapport från Oxfam, äger den enda busslasten lika mycket som den fattigaste halvan av världens befolkning – 3,5 miljarder människor.

Samma mönster finns i Sverige. (Löfven, 2016)

De internationella ojämlikheterna kopplas ovan ihop med nationella ojämlikheter. Palme fokuserade i väldigt stor uträkning endast på nationella ojämlikhet, och omvärlden är något utanför den svenska gemenskapen som inte påverkar Sverige i lika stor uträkning som Löfven verkar vilja lyfta fram att den gör. Problem löses nationellt och inte internationellt, men utåt kunde Sverige i Palmes ögon, agera som en autonom ”god” kraft, relativt opåverkad av andra, och avhjälpa andra länders nationella problem. ”Överallt i världen kämpar människor för sin frihet – mot utländska herrar och inhemska förtryckare.” (Palme, 1977). Synen på kapitalism som ett system där ”ekonomisk övermakt hos den ene begränsar friheten för den andre” (Palme, 1977), får konsekvensen att socialdemokratien ser att hela världen kämpar för sin frihet från kapitalismens ojämlikhet som begränsar friheten hos vissa individer. Hur fria ett folk är beror på i vilken utsträckning de har frigjort sig från kapitalismens klor och blivit jämlika.

”Det är denna idé om solidaritet och samverkan som varit drivkraften i den svenska samhällsutvecklingen.” (Palme, 1977). Det är nationell solidaritet och samverkan som anses, vara drivkraften i den nationella samhällsutvecklingen. Återigen ser man tecken på att 1970-talets socialdemokrati har ett fokus som är starkt avgränsat till Sverige. Även om Sverige utåt ändå får anses agera aktivistiskt (Källberg, 2016) så är Sverige en avskild enhet som agerar gentemot en eller flera andra avskilda enheter. Först måste Sverige kasta av sig kapitalismens ok, och sedan kan Sverige hjälpa andra länder att kasta av sig sitt. Kapitalism anses resultera i ekonomisk ojämlikhet, och ekonomisk ojämlikhet resulterar i att det blir ett odemokratiskt och ofritt samhälle i socialdemokraternas samhällsanalys.

3.3 Stefan Löfvens första maj-tal 2016

Stefan Löfvens 1 majtal 2016 hölls i Göteborg i efterdyningarna av vad som har beskrivits som den största flyktingkrisen sedan andra världskriget (Sida, 2015). Hårt pressade av Sverigedemokraternas valframgångar (Valmyndigheten, 2014) så är det ett parti som ser sin ”svenska modell” hårt ansatt från höger och vänster.

3.3.1 Samhällsproblemet - oro över globalisering

[D]et finns en oro i Sverige. Den har tillåtits växa under många år. Därför är den större än på länge. Den består samtidigt av en rad paradoxer. Ta globaliseringen. Den har skapat oändliga möjligheter för att jobba och studera *utomlands*, för export och ekonomisk tillväxt. Men samtidigt kan den också skapa rädslor. Kommer mitt jobb att finnas kvar? Finns det en plats för mig? (Löfven, 2016).

I det inledande stycket av Löfvens tal målas en paradox upp. Tron på den nya globaliserade världsordningen manifesteras tydligt. Men också globaliseringens baksidor lyfts fram. Eller snarare att globaliseringen skapar oro hos människor som fruktar att till exempel deras jobb skall omlokaliseras till utlandet. Trots detta lyfter Löfven fram ståndpunkten att fördelarna överväger nackdelarna genom att tala om de ”oändliga möjligheterna” med globaliseringen och att det är möjligt att avhjälpa de som drabbas av nackdelarna genom ett starkt socialdemokratiskt samhällsbygge. Och att det kommer att säkra jobben - ”Det handlar ytterst om friheten i en egen försörjning men också om de skatter vi behöver få in för att bygga välfärden.” (Löfven 2016).

Och så ökar behovet av ett samhällsbygge, där vi ser varandra som medmänniskor och jämlikar med en gemensam tilltro till det framtidsprojekt som är Sverige. Vänner, så formas en uppgift för socialdemokratin. (Löfven, 2016).

Liknelsen är slående i det att det åter igen, är socialdemokratin som tar sig an en form av utmaning eller hot. ”Kapitalismen har visat sin oförmåga att skapa arbete åt människor, att skapa social rättvisa och gemenskap.” sa Palme, i sitt 1 majtal 1977. Med kapitalism som det tidigare hotet och fattigdomen som en utmaning, har socialdemokratin ansett sig ha som uppgift att hålla tillbaka kapitalismen och beseгра fattigdomen. Den tredje vägen, ”den svenska modellen”, ett socialdemokratiskt samhällsbygge som syftade till att ge kapitalismen ett mänskligt ansikte och att stå upp för de fattiga, på den tiden - den stora arbetarklassen. Även idag kräver de stora samhällsproblemen den ”svenska modellen”.

Idag är globaliseringen i socialdemokraternas ögon, den stora utmaningen som kräver det socialdemokratiska samhällsbygget. Utmaningen ligger i att skapa trygghet där globaliseringen skapar stor otrygghet, samtidigt som man vill bibehålla de ekonomiska fördelar som man förstår finns med en dynamisk och internationell ekonomisk konkurrens. Återigen vill man skapa en tredje väg och försöka ge globaliseringen ett mänskligt ansikte. Råda bot på oron, genom den ”svenska modellen” som anses skänka trygghet till medborgarna.

Man kan av detta konstatera att socialdemokraterna är ett parti som att döma av ovanstående citerade uttalanden, är ett parti som anammar globalisering och önskar vara del av ett världssamfund. Hur relationen till omvärlden sen tar sig uttryck hoppas vi kunna klargöra i resten av analysen av Löfven.

3.3.2 Jämlikhet

Men samtidigt tar allt fler bara del av sådan information som bekräftar den egna världsbilden, [...] Allt detta sliter isär vårt samhälle. Så växer avståndet mellan människor. Så minskar förståelsen för medmänniskor bara några spåravnshållplatser bort.” (Löfven, 2016).

Jämlikhet är ett kärnfråga för socialdemokratin, där allt som anses kunna bidra till ökad ojämlikhet och skillnader ses (i skenet av ovanstående citat) som hot och något icke önskvärt. Jämlikhet hålls ständigt fram i talet som en de viktigaste komponenterna i ett välmående samhälle. Löfven lyfter fram det ökade informationsflödet som ett hot, som riskerar att ge människor olika information och därför resulterar i skillnader i hur man betraktar världen. Att ”allt fler bara [tar] del av sådan information som bekräftar den egna världsbilden,” varnar han för. Detta manifesterar en syn på att alla bör ha tillgång till samma information för att hålla ihop samhället, inte bara materiell *ojämlikhet* är sönderslitande för ett samhälle, utan även olika informationsflöden och de *skilda* världsbilder som det resulterar i, är det.

En kontroll på de olika informationsflödena förordas inte av socialdemokraterna, inte heller någon annan lösning presenteras. Den dominerande tanken verkar dock vara att olika världsbilder splittrar och sliter isär ett samhälle. Frågan är i vilken utsträckning man ser olika konkurrerande världsbilder som ett hot mot det socialdemokratiska samhällsbygget och vad man ämnar att göra åt det. Två för socialdemokratin viktiga värderingar står här och väger emot varandra, *friheten* att ha sin egen världsbild gentemot hotet som socialdemokratin menar att *ojämlikheten* utgör. Friheten verkar väga tyngre än jämlikheten, eller så är det avsaknaden av någon annan bättre lösning som gör att socialdemokratin låter de olika konkurrerande världsbilderna hållas. Oavsett så lyfts konkurrerande världsbilder fram som ett hot mot en socialdemokratiskt samhällsbygge. Och i sken av vad Löfven säger, ”Vänner så formas en uppgift för socialdemokratin: Det är upp till oss att hålla ihop landet.”, så torde Socialdemokraterna göra sitt yttersta på att råda bot på ojämlikheten.

Oron som socialdemokratin tycker sig se råda i Sverige är med Löfvens ord ”nära förknippad med ojämlikheten” (Löfven, 2016). Framför allt den ekonomiska ojämlikheten lyfts fram som kärnan till ”otryggheten” och ”att vi ser ett samhälle som glider isär”. ”Med större skillnader mellan fattiga och rika, stad och landsbygd, [...] Inte undra på att otryggheten har vuxit” (Löfven, 2016). Och som ovan nämnt innefattar det även skillnader i världsbilder som ligger till grund för oron som brer ut sig i vårt samhälle. Och allt, ”det kan bara åtgärdas med det bästa med Sverige. Vår vilja till sammanhållning!” (Löfven, 2016). Socialdemokratin härleder många av dagens samhällsproblem, sprungna ur globaliseringen, till just alla former av ojämlikheter och skillnader. Ojämnt ägande som den främsta av orsaker, där vissas höga inkomster blir orsak till både oro och att ”samhället glider isär”.

Jämlikhet är att döma av Löfvens uttalanden, själva grunden till trygghet och sammanhållning i socialdemokratin världsbild. Essensen blir att socialdemokratin förutsätter en likriktning av människor för att nå jämlikhet, på alla ovannämnda plan. Exakt hur otrygghet och oro är sprungen ur ojämlikhet nämns inte. Det lämnas fritt att själv reflektera över själv. En

utjämning av inkomster och en likriktning av informationsflöden är trots det önskvärt i ett socialdemokratiskt samhällsbygge. Mot utjämning och likriktning står individuell frihet. Friheten att tjäna pengar och själv förfoga över dessa, friheten att ha en avvikande världsbild. Det är dessa värderingar som står emot varandra.

3.3.3 Internationell jämlikhet

Den stora kris som ställde socialdemokratin inför en svår avvägning mellan värderingar, var den stora flyktingkrisen under 2015 (Migrationsverket, 2016). Av Löfven förordas nu 2016 ”en flyktingpolitik som sträcker sig utanför Sveriges gränser”. ”Med ett omfattande humanitärt bistånd – så att människor inte ska behöva fly för sina liv.” (Löfven, 2016), där omläggningen är radikal jämfört med 2015 (Regeringen, 2015). Kontentan av den sista formuleringen blir att socialdemokraterna istället för att förorda öppna gränser som tidigare, med en generös flyktingmottagning, istället byter fokus till att människor inte skall fly från sina hem överhuvudtaget.

”Därför ska Sverige vara med och bekämpa terrorismen, för en friare, tryggare och jämlik värld.” (Löfven, 2016). Denna mening utvidgar socialdemokraternas ambition med jämlikheten att spänna över hela världen. Jämlikhet i socialdemokraternas ögon skall förstås, som tidigare nämnt, som framför allt en ekonomisk utjämning (skillnader i världsbild får, som tidigare konstaterat, stå tillbaka för värderingen *frihet*). På frågan huruvida jämställdheten gäller: stater emellan, emellan människor inom samma stat, eller emellan individer i alla stater i världen, lämnas man utan svar. Den yttersta konsekvensen om man drar värderingen till sin spets är i det förstämnda alternativet, att man anser att de rika staterna har en skyldighet att bidra ekonomiskt till de fattigare staterna. För alternativ två, att man anser sig ha en skyldighet att stödja politiska grupper inom ett annat land som verkar för en viss politik som man anser gynna en ekonomisk utjämning inom landet. Eller i alternativ tre, en kombination av de två tidigare nämnda konsekvenserna.

Historiskt har svenskt bistånd varit en kombination av de båda, med ekonomiskt bistånd sedan 1962 (Biståndsprepositionen, 1962), där ekonomiskt bistånd har givits för att öka levnadsstandarden i fattiga länder (det vill säga att förstå *internationell jämlikhet* som gällande stater emellan). Men även pengar har slussats till grupper som har kämpat för jämlikhet, inte enbart i ekonomisk betydelse, utan mot etnisk grundad diskriminering. Med Olof Palmes apartheidmotstånd där ANC (ANC, 2017) mottog ansevärd summor pengar, som slussades över i hemlighet, samtidigt som landet hade korrekta formella förbindelser med Sydafrika (Källberg, 2016), som kanske främsta exempel på hur långt jämlikhetsambitionen sträckte sig.

3.3.4 Solidaritet – jämlikhet för vem?

Den svenska modellen lyfts fram som ”en modell som har omvandlat Sverige från ett fattigt land i Europas utkant till en ledande nation i den globala ekonomins framkant”. Löfven lyfter fram att den består av tre komponenter: jobb, jämlikhet och välfärd. En ”generell välfärd” ses som en förutsättning för jämlikhet och en essentiell del av det socialdemokratiska samhällsbygget. Vilka som skall komma att omfattas av denna lämnas öppet i talet. En ledtråd kan man dock skimta i formuleringen ”från barnavårdscentralen till äldreboendet”, det vill

säga att huvudtanken är de som föds in i, lever sina liv i, och dör i, den svenska socialdemokratins omsorg. Välfärden reserveras således för svenska medborgare, om man väjer att tolka den försiktiga formuleringen ovan, som att företräda en ståndpunkt om den generella välfärdens omfång.

Trots en tidigare inställning om en human flyktingpolitik där ”163 000 människor sökte skydd i Sverige förra året.” (Löfven, 2016) så gjorde socialdemokraterna en helomvändning i flyktingfrågan när ett organiserat och värdigt mottagande inte längre kunde garanteras. Ordning och den egna svenska välfärden ställdes gentemot solidaritet med flyktingar gällande att ta in dem i våra välfärdssystem. Den svenska jämlikheten, sprungen ur ”jobb, jämlikhet och välfärd” (Löfven, 2016) stod över solidaritet med utländska medborgare. Jämlikheten och solidariteten mellan svenska medborgare trumfar över jämlikhet och solidaritet mellan utländska och svenska medborgare.

Det vi ser just nu är en global flyktingkris, men också en europeisk ansvarskris. När EU brast i solidaritet och ansvar så blev situationen i Sverige ohållbar. Vi har gjort vad som krävdes för att minska antalet asylsökande i Sverige och få en jämnare fördelning i EU. (Löfven, 2016)

I de ordalagen förklarar Löfven anledningen till den nya restriktiva migrationspolitiken. ”Flyktingkrisen är inte över. Krigen pågår. Vi måste fortsätta arbeta med detta internationellt.” (Löfven, 2016). Fokus flyttas från Sverige till det internationella, där den svenska gemenskapen har gått från att vara en öppen gemenskap, med stort inflöde. Till att bli en sluten gemenskap – för att som ovan nämnt, bevara jämlikheten och välfärden. En sluten gemenskap som agerar utåt, och försöker lyfta andra ur fattigdom och motarbeta krig.

Bilden av att socialdemokratin anser sig har räckt ut en solidaritetens hand mot Europa, men fått nobben av andra som inte vill vara en del av den solidariteten, är tydlig. Önskan om en ömsesidig solidaritet inom EU tycks vara socialdemokraternas. Men vid ett avvisande från vissa EU-länder, valde man istället att stänga gränsen.

3.3.5 Frihet

”Det handlar ytterst om friheten i en egen försörjning men också om de skatter vi behöver få in för att bygga välfärden.” (Löfven, 2016). Om frihet nämns inte mycket, förutom det ovan. ”Friheten i en egen försörjning”, är ett tydligt tecken på hur socialdemokraterna ser på frihet. Inte som frihet från någonting, exempelvis en auktoritet eller frihet från skatter. Utan snarare en frihet baserat på möjligheter, friheten i att kunna förverkliga sig själv, även om det krävs att andra betalar skatt för att göra det möjligt. Friheten att kunna komma varifrån som helst och att kunna nå var som helst i samhällshierarkin. Att sedan tvingas att ge upp frihet i form av att exempelvis betala hög skatt står under friheten som ges i möjligheter.

I socialdemokraternas världsbild är ekonomisk jämlikhet det samma som friheten att förverkliga sig själv genom att få lika möjligheter. Därför ger Sverige bistånd för att öka friheten (friheten att få möjligheter att få förverkliga sig själv) i andra länder genom att utjämna skillnader mellan rika och fattiga.

4 Resultat och slutsatser

4.1 Resultaten – vad framgår av talen?

4.1.1 Per Albin Hanssons tal

I Hanssons tal är det värderingarna solidaritet och frihet som ges störst utrymme. Värderingen jämlikhet gäller främst mellan svenska folket men jämlikhet med de nordiska folken lyfts också. Betoningen är dock på det svenska folkets jämlikhet. Klasskillnader och ekonomisk ojämlikhet lyfts överhuvudtaget inte vilket troligtvis beror på att nationell solidaritet och enighet prioriteras på grund av kriget. I stället för att belysa skillnader mellan folket lyfter Hansson likheterna. När Hansson talar om solidaritet är det just solidaritet folket emellan och med fosterlandet som betonas. Hansson talar även om solidaritet med de nordiska grannländerna men regeringen agerar inte alltid solidariskt mot dem. Detta visar att frihet för Sverige prioriteras högre än solidaritet med Norden. Då Hansson talar om frihet är det frihet för Sverige som betonas och folket uppmanas ge avkall på sin frihet för att bevara landets. Anledningen är att landets frihet ses som en förutsättning för folkets frihet.

4.1.2 Olof Palmes tal

Palmes fokus är nästan uteslutande på Sverige och ojämlikheten i Sverige. Ekonomisk jämlikhet har börjat kopplas ihop med demokrati och frihet mycket intimt. Kapitalism ses som det som föder ekonomisk ojämlikhet. Palme konstaterar att i världen råder ofrihet, diktatur och fattigdom. Vilket enligt Palmes analys beror på ojämlikheter som skapas av det kapitalistiska systemet. Världskapitalismen måste bekämpas men det sker genom nationell befrielse. En stark tro på att varje land var för sig kan lösa sina problem genom socialdemokratisk politik lyser igenom och står i stark kontrast till Löfvens bild av Sverige som en del av en mycket integrerad värld. Palme talar mest om Sverige och de problem med ojämlikhet som han upplever råder. Världen är något som verkar ligga mer avlägset och som man kan hjälpa genom exempelvis bistånd, men varje land måste i slutändan ändå skapa, och kan skapa sin egen framtid genom av stävja kapitalismens krafter.

4.1.3 Stefan Löfvens tal

Löfvens fokus är i stor grad Sverige i ett internationellt perspektiv. Han talar mycket om Sveriges roll som en del i världsekonomin och att de önskar se en mer långtgående solidaritet inom EU gällande flyktingmottagande. Trots att Sverige talat om att vara en humanitär stormakt valde den socialdemokratiska regeringen Löfven ändå att stänga gränsen. När det som krävdes för att fortsätta ta emot flyktingar var att ge avkall på välfärden i Sverige blev det tydligt att solidaritet svenskar emellan – genom det stora välfärdssystemet, var viktigare än solidaritet med andra länders medborgare. Internationella ojämlikheter betonas och paralleller dras till svensk ojämlikhet, som menas vara symptom på samma icke-socialdemokratiska politik som förts både i och utanför Sverige. Löfven ser Sverige som del av en integrerad värld och idealet är öppenhet, men när det väl gäller att göra stora uppoffringar för andra länders medborgare på bekostnad av svenska medborgares välfärd, väljer man sina egna medborgare och ordning före andras.

4.2 Slutsats

1940 låg visserligen betoningen av Socialdemokraternas värderingar på Sverige men Hansson lyfter även fram Sverige som en del av regionen Norden. Han betonar att det svenska folket är jämlikt med de andra nordiska folken och att Sverige är solidariska med dem på grund av deras förlorade frihet. När Sverige riskerar att dras in i kriget av Tyskland väljer man dock att prioritera Sveriges frihet framför solidaritet med, och frihet för Norden. Som nämndes ovan är det främst Sverige och svenskar som är inkluderade i Socialdemokraternas värderingar men man har börjat öppna för att även inkludera sitt närområde i värderingarna.

1977 har värderingarnas betoning så som Palme talar om dem blivit mer nationellt bundna. Palme ser visserligen att ojämlikhet orsakad av kapitalism finns i hela världen och menar att det är ett problem men omvärlden ter sig avlägsen från det egna landet. Socialdemokraterna kan hjälpa andra länder genom bistånd men den egentliga lösningen är varje nations egna frigörelse från kapitalismen. Dessutom lyfter Palme Sveriges egna problem med de enorma ojämlikheter kapitalismen skapar som viktigare. Även om man ser problem internationellt prioriterar man att lösa de problem som finns i Sverige.

2016 inkluderas återigen omvärlden i Socialdemokraternas värderingar. Löfven förmedlar en bild av Sverige som del av ett öppet internationellt samhälle och han lyfter de ojämlikheter som finns i världen samt framställer Sverige som en humanitär stormakt. Detta visar att värderingarna solidaritet och jämlikhet, i varje fall ekonomisk även omfattar det internationella samhället. Värderingarna gäller dock fortfarande först och främst det svenska samhället om, som under flyktingkrisen, välfärden belastas till den grad att Socialdemokraterna ser värderingarna som hotade inom Sverige. Idag inkluderas alltså hela det internationella samhället i Socialdemokraternas värderingar fram tills värderingarna hotas i Sverige. Då backar man tillbaka och prioriterar den nationella arenan.

Vi kan alltså se hur Norden under 1940-talet började inkluderas i Socialdemokraternas centrala värderingar även om de fortfarande främst gällde nationen Sverige. I slutet av 1970-talet har expansionen av Socialdemokraternas värderingar kommit av sig och återgått till att

enbart gälla Sverige. Idag kan vi se hur den utveckling som startade i början av 1940-talet utvecklats. Idag inkluderas hela världen i Socialdemokraternas värderingar. Dock ser vi att då jämlikheten, friheten och solidariteten hotas att försämrats återgår värderingarna till att främst gälla Sverige.

1 Referenser

African National Congress (2017). *What is the African National Congress?* Online: <http://www.anc.org.za/content/what-anc>. (Hämtad: 2017-05-11).

Arbetarnas Bildningsförbund och Socialdemokraterna. *Vår ideologi* Online: http://www.socialdemokraterna.abf.se/Global/Socialdemokraterna/Medlemsutbildningar/Va%CC%8Ar%20ideologi_2016.pdf. (Hämtad: 2017-05-05).

Dahlstedt, Magnus (2002). "Monokulturell demokrati: Om liberal demokrati och nation(alism)" *ThemEs -Themes on migration and ethnic studies*. Online: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:235638/FULLTEXT01.pdf>. (Hämtad: 2017-05-09).

Engels, Friedrich och Marx, Karl (2009/1848) "Det kommunistiska partiets manifest" i Hallberg, Peter; Jansson, Maria och Mörkenstam, Ulfs (red.) *Tretton texter i politisk teori*, 2a upplagan (Stockholm: Liber) s. 157-182.

Gustafsson, Agne a. "Sveriges socialdemokratiska arbetareparti" *Nationalencyklopedin*. Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/sveriges-socialdemokratiska-arbetareparti>. (Hämtad: 2017-05-05).

Gustafsson, Agne b. "Per Albin Hansson" *Nationalencyklopedin*. Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/per-albin-hansson>. (Hämtad: 2017-05-05).

Gustafsson, Agne c. "Ingvar Carlsson" *Nationalencyklopedin*. Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/ingvar-carlsson>. (Hämtad: 2017-05-05).

Johansson, Rune (1999). "Ett odödligt sinnelag"? Svensk nationell utveckling i ett komparativt perspektiv" i Olsson, Eriks (red.) *Etnicitetens gränser och mångfald*. (Stockholm: Carlsson Bokförlag) s. 285-354.

Kungl. Maj:ts Adolf, Gustaf (Tage Erlander) (1962). *Kungl. Maj:ts proposition nr 100 år 1962*. Online: <http://www.sida.se/globalassets/global/sida-50-arsjubileum/bistandspropositionen-1962.pdf>. (Hämtad: 2017-05-12)

Källberg, Knut-Göran (2016). "Olof Palme - politiken, passionen, personen" *Expressen*. Serie om historisk person i fem kapitel. Publicerad: 2016-02-23. Online: <http://www.expressen.se/nyheter/longread/olof-palme--politiken-passionen-personen/>. (Hämtad: 2017-05-10).

Migrationsverket (2016). *Nästan 163 000 människor sökte asyl i Sverige 2015*. (Publicerat 2016-01-01) Online: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/2016-01-01-Nastan-163-000-manniskor-sokte-asyl-i-Sverige-2015.html>, (Hämtad: 2017-05-11).

Nationalencyklopedin a. "Andra världskriget". Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/andra-v%C3%A4rldskriget>. (Hämtad: 2017-05-05).

Nationalencyklopedin b. "Ernst Wigforss". Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ernst-wigforss>. (Hämtad: 2017-05-15).

Norborg, Lars-Arne och Zander, Ulf. "Sverige under andra världskriget" *Nationalencyklopedin*. Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/sverige/historia/sverige-under-andra-v%C3%A4rldskriget> (Hämtad: 2017-05-15).

Palme, Olof, (1977). *Anförande den 1 maj 1977* Tillgängligt på olofpalme.org – Olof Palmes digitaliserade arkiv. Online: http://www.olofpalme.org/wp-content/dokument/770501_kungalv_goteborg.pdf. (Hämtad: 2017-05-11).

Regeringskansliet (2015). *Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktningmottagande* (Publicerat 2015-11-24). Online: <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktningmottagande/>. (Hämtad: 2017-05-07).

Riksdagens protokoll. 1989/90:46. 1989-14-12. s. 78-86 "Information från regeringen om asylpolitiken"

Ruin, Olof. "Olof Palme" *Nationalencyklopedin*. Online: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/olof-palme>. (Hämtad: 2017-05-17).

Schön, Lennart (2007). *En modern svensk ekonomisk historia: tillväxt och omvandling under två sekel* 2a upplagan. (Stockholm: SNS förlag).

Sida (2015). *Biståndsbarometer*. Online: http://www.sida.se/globalassets/global/sa-arbetar-vi/results/bistandsbarometern_humanitart.pdf. (Hämtad: 2017-05-08).

Socialdemokraterna *Tal i Göteborg den 1 maj*. Online. <https://www.socialdemokraterna.se/vart-parti/politiker/stefan-lofven/tal3/tal-2016/tal-i-goteborg-den-1-maj/> (Hämtat: 2017-05-03).

Social-demokraten (1940), "Statsministerns tal på Gärdet". Tal publicerat av tidningen. (1940-05-03).

Valmyndigheten (2014). *Val till Riksdagen – Röster* (Publicerat 2014-09-19). Online: <http://www.val.se/val/val2014/slutresultat/R/rike/>. (Hämtad: 2017-05-07).